

Σουλαμίτις. Εισαγωγή καὶ μελόδραμα «Δημήτρι Δόνσκοῦ». Δύο με-
λέται διὰ κλειδοκύμβαλον ἐπὶ δύο Οὐγγρικῶν μελωδιῶν. Barcarolle,
Γ μεῖζον διὰ κλειδοκύμβαλον. Trot de Cavalerie διὰ κλειδοκύμβα-
λον. Valse Caprice, Ε ὕψος. Cadenzas διὰ συναυλίας, Βετῶβεν. D
ἐλασσον Συναυλία, Μότσαρτ. Ἐξ ἄσματα. Δύο ἄσματα. Ἄσμα, Hüte
dich. Ἄσμα Chanson d'Amour. Ἄσμα Φατμέ. Bluet διὰ κλειδο-
κύμβαλον. Μαρία, Πόλκα. Ἄσμα, Wenn Ich diese Klage. Μελό-
δραμα, «Θωμᾶς ὁ Παράφρων». Μελόδραμα, «Οἱ Κυνηγοὶ τῆς
Σιβηρίας». Μελόδραμα, «Ἡ Ἐκδίκησις».

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ ἀναγνώσω ἐν τῇ αἰ-
θούσῃ ταύτῃ περίεργά τινα ἔθιμα τῆς Ἄνω καὶ Μέσης Ἀλβανίας,
ιδίως δὲ διηγήθην τὰς τοῦ γάμου καὶ τοῦ λεγομένου αἵματος (ven-
detta) διαφόρους λεπτομερείας. Σήμερον θέλω λάβει ἐπίσης τὴν τιμὴν
νὰ διηγηθῶ ὑμῖν ἕτερα οὐχ ἥττον περίεργα ἔθιμα τοῦ λαοῦ ἐκείνου,
μεθ' οὗ διὰ τοσούτων δεσμῶν συνδεόμεθα.

Ἐν τῇ Ἄνω Ἀλβανίᾳ ὑπάρχουσι διάφοροι φυλαί, αἵτινες τοσοῦτον
ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἀνεξαρτήτως. Ὀρησκεύματος, ὥστε ἡδύνατό τις
νὰ ὑπολάβῃ ὅτι οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ κάτοικοι
π. χ. τῆς Σκόδρας διαφέρουσι τῶν Μιρδίτῶν κατὰ τε τὴν γλῶσσαν,
τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα, καὶ οὗτοι πάλιν εὐσιώδεις διαφορὰς παρουσιάζ-
ουσι μετὰ τῶν λεγομένων Μελισόρων.

Ἴνα περιγράψῃ τις ἰδιαιτέρως ἅπαντα τὰ ἔθιμα τῶν διαφόρων τῆς
Ἀλβανίας φυλῶν ἤθελε χρειασθῇ ὁλοκλήρους τόμους, τοῦθ' ὅπερ οὐ τοῦ
παρόντος βεβζίως· θέλω λοιπὸν περιορισθῇ νὰ παράσχῃ ὑμῖν γενικὴν
εἰκόνα τῶν κυριωτέρων ἐθίμων, ἅτινα ἐπικρατοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσι, ση-
μειῶν ἐκάστοτε καὶ τὰς μᾶλλον ἀξίας λόγου διαφορὰς παρὰ τοῖς δια-
φόροις ὄρεινοῖς, καὶ δὴ παρὰ τοῖς λεγομένοις Μιρδίταις, οἵτινες καὶ πο-
λυπληθέστεροί εἰσι καὶ σπουδαιότεραν ἐν γένει κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ
Ἄνω Ἀλβανίᾳ, πλέον ἢ ἅπαξ ἐνεκα τῶν πατροπαραδότων αὐτῶν
ἐθίμων εἰς δυσχερεστάτην πράγματι θέσιν ἐμβαλόντες τὴν κυρίαρχον
Δύναμιν. Πρὸς τοῦτο θέλω παρουσιάσαι ὑμῖν τὸν Ἀλβανὸν ἀπὸ τῆς

ἐαυτοῦ γεννήσεως ἄχρι τοῦ θανάτου του, παραλείπων μόνον τὰ τοῦ γάμου του ἐπεισόδια, ἅτινα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διηγήθην ὑμῖν. Ἐν σχέσει δὲ μετὰ τῶν περιγραφησομένων ἁλβανικῶν ἐθιμῶν θέλω ἀναφέρει ὀλίγα τινὰ καὶ ἐκ τῶν ἐν Μαυροβουνίῳ ἐπικρατούντων, καὶ ἰδίως περὶ τῆς κοινωνικῆς ἐν γένει θέσεως, ἣν τὸ ὠραῖον φύλον κατέχει παρὰ τοῖς ἰδιορρύθμοις κατοίκοις τῶν Μαύρων ὀρέων.

Μόλις ἡ Ἀλβανὴ παρθένος νυμφευθῇ, ἀναλαμβάνει ὀριστικῶς τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου τῆς, οὐχὶ ὅμως ὑπὸ τὴν σημασίαν, ὑφ' ἣν γίνεται τοῦτο παρ' ἡμῖν, τῆς ἐπὶ ψιλῷ μόνον ὀνόματι διευθύνσεως· ἐκείνη δὲν ἔχει ὑπ' αὐτὴν λεγεῶνα ὑπηρετῶν· μόνη τῆς προετοιμάζει τὸν ἄρτον, μόνη τῆς μαγειρεῖ, μόνη τέλος ἐκτελεῖ ἀπάσας τὰς ἐργασίας τῆς οἰκίας. Παρὰ τοῖς ὀρεινοῖς μάλιστα ὑπόκειται εἰς πλειότερους ἀκόμη κόπους, ἡναγκασμένη οὖσα νὰ μεταβαίνη πρὸς προμήθειαν ξύλων, καὶ τὸ χειρότερον, νὰ παρακολουθῇ τὸν σύζυγόν τῆς εἰς τὴν γινομένην καθ' ἐκάστην τετάρτην ἀγοράν τῆς Σκόδρας. Ὁ σύζυγος ἔφιππος ὢν προηγείται πολὺ αὐτῆς, μέγα τσιμπούκιον εἰς τὰς χεῖρας κρατῶν καὶ μόνον φορτίον φέρων τὰ πολυπληθῆ τοῦ ὕπλου, ἐνῶ ἡ ταλαίπωρος σύζυγος βαδίζει ὀπισθεν κετυρτωμένη ὑπὸ τὸ βάρος σάκκου, περιέχοντος συνήθως ἀραβόσιτον πρὸς πώλησιν, καὶ περιρρεομένη ὑπὸ ἰδρώτους. Ἐνῶ δὲ βαδίζει οὕτω, πλέκει συγχρόνως χονδρὰς περικνημίδας, ἵνα μὴ μένωσιν ἄργαι αἱ χεῖρές τῆς. Διὰν ἄτοπον θεωρεῖται παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς ἡ γυνὴ κατὰ τὰς ἐβδομαδιαίας ταύτας ἐκδρομὰς νὰ ἵσταται πλησίον τοῦ συζύγου τῆς, ἢ νὰ ἀναβῇ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐπὶ τινὸς ἵππου, οὗτινος τὸ φορτίον ἐπωλήθη ἤδη εἰς τὴν ἀγοράν. Οὐχί, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ πεζὴ εἰς τὸ χωρίον τῆς, ὅπερ πολλάκις ἀπέχει πολλὰς ὥρας!

Ἄλλ' ἂν ἡ στιγμὴς ἡ γυνὴ εὗρεθῇ εἰς ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν, σπουδαίως μεταβάλλεται ἡ θέσις τῆς· παύουσιν οἱ μεγάλοι κόποι, ἄρχεται δὲ σειρὰ ὅλη ἐξειδικασμένων καὶ πολλάκις γελοίων περιποιήσεων, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλεπουσῶν εἰμὴ εἰς τὴν αἰσίαν γέννησιν τέκνου, εἰς ὃ οἱ Ἀλβανοὶ μεγίστην πάντοτε ἀποδίδουσι σημασίαν. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὀρεινοὶ συγκατατίθενται ἀπέναντι τοῦ μεγάλου αὐτοῦ γεγονότος νὰ κατέλθωσιν ἄχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ βοηθῶσι κατὰ τι τὰς συζύγους τῶν ἐν τοῖς ἐπιπονωτέροις τοῦλάχιστον ἔργοις τῶν. Μόλις γέννηθῇ τὸ παιδίον, καὶ μάλιστα εἰς εἶνε ἄρρεν, στολίζουσι τὴν λεχῶ ἵνα ὑποδεχθῇ τὰς πολυπληθεῖς ἐπισκέψεις, αἵτινες ἐκ τῶν περάτων τῆς πόλεως θέλουσι συρρεῦσαι ἐκεῖ ὅπως εὐχνηθῶσι τὴν μητέρα ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ γεγονότι. Ἡ δυστυχὴς λεχῶ εἰσέτι πάσχουσα, καὶ μεγίστην

ἀνάγκην ἀναπαύσεως ἔχουσα, εἶνε ἡναγκασμένη νὰ ἀνακάθῃται ἐν τῇ κλίνῃ τῆς δεχομένη τὰς εὐχὰς τῶν ὀχληρῶν ἐπισκεπτῶν· ἕκαστος τῶν ὁποίων φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρον καὶ ἀριθμὸν τινα ὠν, δι' ὧν ἐπιφάων τὸ πρόσωπον τοῦ νεογεννήτου ἀνακράζει τρίς «πρὲ φάκετ μπάρ», δηλαδὴ εὐχεται νὰ μὴ κηλιδωθῇ πρὶν τὸ μέτωπον τοῦ παιδίου, ἀλλὰ νὰ μείνῃ λευκὸν ὡς τὸ ὠόν. Κατὰ τὰς ὀχληρὰς καὶ ἐνίοτε κινδυνώδεις διὰ τὴν υἱεῖαν τῆς λεχοῦς ἐπισκέψεις ταύτας ὁ σύζυγος μένει κεκρυμμένος, αἰονεὶ ἐντρεπόμενος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ τέκνου του, ὅπερ μόνον μετὰ ὀκτὼ ὅλας ἡμέρας, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, δύναται νὰ ἴδῃ.

Γενικῶς αἱ Ἀλβαναὶ τρέφουσι μόναι τῶν τὰ τέκνα τῶν· πρέπει νὰ ὑπάρξῃ σπουδαιότατον κώλυμα ὅπως ἀποφασίσωσι νὰ παραιτηθῶσι τῆς ὄντως μητρικῆς ταύτης φροντίδος καὶ παραδώσωσι τὰ φίλτατά των εἰς τροφόν.

Συνήθως ἀγαπῶσι ταῦτα μέχρι λατρείας, μὴ δεχόμεναι νὰ τὰ ἐπιπλήξωσιν οὐδὲ εἰς τὰς μεγαλειτέρας παρεκτροπὰς τῶν· ἡ τυφλὴ αὕτη ἀγάπη φθάνει ἄχρι τοῦ σημείου νὰ προτιμῶσι μᾶλλον νὰ ὑποχωρῶσι καὶ εἰς τὰς παραλογωτέρας ἀπαιτήσεις τῶν ἢ νὰ ἴδωσι ταῦτα κλαίοντα· ἐννοεῖται δὲ βεβαίως ὑποίων δεινῶν πρόξενος δύναται νὰ γείνῃ ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη ἀγάπη.

Πρὸ τοῦ 1855 οὐδὲν σχεδὸν συστηματικὸν σχολεῖον ἐλειτούργει ἐν τῇ Ἄνω Ἀλβανίᾳ, τῆς διοικήσεως μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν ἱδρυσιν αὐτῶν· ἔνεκα δὲ τούτου τὰ τέκνα τῶν Ἀλβανῶν διέμενον τότε ἐντελῶς ἀγράμματα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1855, τῇ συντόνῳ ἐνεργείᾳ τῶν ἐκάστοτε Αὐστριακῶν προξένων, ἱδρύθησαν ἐν Σκόδρᾳ διάφοροι σχολαί, ἐξ ὧν πρωτεύει ἡ τῶν Ἰησουϊτῶν, τέλειον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα περιλαμβάνουσα. Ἐν αὐτῇ φοιτῶσι τὰ τέκνα τῶν πλουσιωτέρων καθολικῶν Ἀλβανῶν, ἐλάχιστα δίδακτρα πληρώνοντα, ἐνῶ τὰ τῶν πτωχοτέρων ἐκπαιδεύονται δωρεὰν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Φραγκισκανῶν. Ἐλλείψει ἑλληνικῶν σχολείων αἱ ὀλίγαι, πλὴν καθαραὶ ἐλληνικαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες ἐν Σκόδρᾳ ὑπάρχουσιν, ἀνάγκάζονται νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἰησουϊτῶν, ὅθεν μετὰ τινα ἔτη ἐξέρχονται ἄσπονδοι τοῦ ἐλληνισμοῦ ἐχθροί, καὶ οὐδὲ καὶ Ἕλληνες καταδεχόμενοι πλεον νὰ ὀνομάζωνται! Διδάσκουσιν αὐτοὺς ἐκεῖ ἐν ἰδίῃς βιβλίῃς, ὑπὸ Ἰησουϊτῶν ἐπιτηδεῖως συντεταγμένοις, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς κατοικεῖται ὑπὸ πεντακοσίων μόνον χιλιάδων κατοίκων, ὧν τὰ $\frac{3}{8}$ εἶναι ἄγνοὶ καθολικοί, οἱ δὲ ἕτεροι σχισματικοί!!! Μετὰ τὴν ἐκ τῆς σχολῆς ἐξοδὸν τῶν ἐλληνοπαίδων τούτων, οἱ Ἰησουῖται τοὺς παρακο-

λουθοῦσι βῆμα πρὸς βῆμα, ἕως οὗ κατορθώσωσι νὰ τοὺς νυμφεύσωσι μετὰ καθολικῶν Ἀλβανῶν, ὁπότε πλέον χάνουσιν ὁλοτελῶς τὸν ἐθνισμόν των. Δέκα ὁλόκληροι, καθαρῶς ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξηφανίσθησαν· εἰς δὲ υἱὸς μιᾶς τῶν οἰκογενειῶν τούτων τυγχάνει σήμερον ἐν Μακεδονίᾳ ὁ φανατικώτερος μαθητὴς τοῦ γνωστοῦ διαβολέως τοῦ Ἑλληνισμοῦ Μαργαρίτου.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην παρέκδοσιν ἐπανέρχομαι εἰς τὸ θέμα μου.

Αἱ Ἀλβαναὶ κόραι ἄχρι τοῦ 12ου ἔτους φοιτῶσι καὶ αὐταὶ εἰς τι σχολεῖον ὑπὸ ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους διευθυνόμενον· ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως τούτου ἄρχονται ἐπιμελέστατα κρυπτόμεναι, οὐδενός, ἐκτὸς τῶν στενοτάτων συγγενῶν των, δυναμένου νὰ τὰς ἴδῃ· ἰδίως δέ, ὅταν δὲν φημίζονται ἐπὶ καλλονῇ, τότε οὐδὲν ἀνθρώπινον ὄμμα δύναται νὰ τὰς ἴδῃ. Κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν λίαν πρωτὶ γίνεται ἰδιαιτέρα λειτουργία διὰ τὰς παρθένους, ὁπότε οὐδεὶς βέβηλος, ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων καθολικῶν ἱερέων, δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν ναόν. Αἱ Ἀλβαναὶ κόραι κεκαλυμμέναι ὑπὸ ἐρυθρᾶς τινος σινδόνης, μόλις ἀφικρούσης ἐλευθέραν τὴν ρίνα καὶ μέρος μόνον τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τσαρτσάφι Ἀλβανιστὶ καλουμένης, μεταβαίνουνσι πολλὰ ὁμοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνῶ εἰς τὰς διαφόρους καμπὰς τῶν ὁδῶν ἐνεδρεύουσι διάφοροι νέοι Ἀλβανοί, εἰς ὧραν γάμου ὄντες, προσπαθοῦντες οἱ ταλαίπωροι νὰ διεισδύσωσιν ὑπὸ τὴν πυκνὴν σινδόνα, καὶ ἀνακαλύψωσι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς νέας. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῶν μὲν εὐειδῶν παρθένων ἢ σινδῶν ὑπόκειται κατὰ παράδοξον τρόπον εἰς μυστηριώδεις κυμάνσεις, ἐπιτρεπούσας νὰ φανῶσιν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὰ θέλγητρα τῆς ἐπιτηδεΐας Ἀλβανῆς· τούναντίον ἢ τῶν δυσειδῶν σινδῶν, ἅμα τῇ ἐπιφύῳ ἐμφανίσει τῶν νέων, προσκολλᾶται στερεώτατα ἐπὶ τοῦ προσώπου, μόλις ἐπιτρέπουσα νὰ φανῇ τὸ ἄκρον τῆς ρινός, ἐκτὸς, ἐννοεῖται, ἐὰν καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε δύσμορφον.

Ἀφοῦ τὰ τέκνα τῶν Ἀλβανῶν διαμείνωσιν ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐκμάθωσι πᾶν ὅ,τι ἀναγκαιοῖ αὐτοῖς, εἰσέρχονται εὐθὺς κατόπιν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐνθα κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς ἀπλοὶ ὑπηρέται, εἴτα δὲ βαθμηδὸν ἀνερχόμενοι διδάσκονται τελείως τὰ τοῦ ἐμπορίου ἐν γένει, καὶ καθίστανται ἐπὶ τέλους διευθυνταὶ καταστημάτων. Οὐδὲν μέχρι τοῦδε τέκνον Ἀλβανοῦ ἐν Σκόδρᾳ ἐγένετο ἐπιστήμων. Λίαν δὲ ἐνώρις, συνήθως κατὰ τὸ 20ὸν ἔτος, νυμφεύονται καὶ εἰσέρχονται ὀριστικῶς εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

Δὲν συμβαίνει ὅμως οὕτω καὶ διὰ τὰ τέκνα τῶν Ἀλβανῶν Τούρκων, οἵτινες τρέφουσιν ἀκατανόητον ἀποστρέφην διὰ τὸ ἐμπόριον.

Κατ' ἀρχὰς εἰσάγουσιν οὗτοι τὰ τέκνα των εἰς προκαταρκτικόν τι σχολεῖον, ὑπὸ γέροντος χότζα διευθυνόμενον, καὶ ἀφοῦ ἐκμάθωσιν ἐκεῖ τὰ προκαταρκτικὰ στοιχεῖα τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης, εἰσέρχονται κατόπιν εἰς τελειότερα σχολεῖα, Μενδρεσὲ καλούμενα, ἐνθα ἀφ' ἐνὸς μὲν τελειοποιοῦνται εἰς τὴν δύσκολον ὀθωμανικὴν γλῶσσαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκγυμνάζονται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὀπλῶν, ἅπερ τοσοῦτον ἀγαπῶσι νὰ φέρωσι κατόπιν κομπαστικῶς ἐπὶ τῶν σελαχίων των.

Τὰ δὲ τέκνα τῶν ὀρεινῶν, καὶ ἰδίως τῶν Μιρδιτῶν, οὐδόλως εἰς σχολεῖα συχνάζουσι, τῶν γονέων αὐτῶν θεωρούντων ὡς ματαίαν ὅλως ἀπασχόλησιν τὴν εἰς τὰ σχολεῖα φοίτησιν. Ἐν ἔτος μετὰ τὴν γέννησιν παιδίου, εἴτε ἄρρενος εἴτε θήλεος, λαμβάνει χώραν παρ' αὐτοῖς ἡ λεγομένη ἐορτὴ τῆς κόμης, ἥς τὰς λεπτομερείας παραθέτω ἐνταῦθα. Μετὰ μακρὸν συμπόσιον, εἰς ὃ ἡ ρακὴ καὶ ὁ οἶνος πρωτεῦον λαμβάνουσι μέρος, καὶ ὅπερ παρατείνεται συνήθως μέχρι βαθείας νυκτός, φίλος τις στενὸς τῆς οἰκογενείας φέρει τὸ παιδίον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμηγύρεως καὶ κεῖρει τὴν κόμην αὐτοῦ, ἣν ἐναποθέτει μετ' ἀργυροῦ τινος δώρου εἰς τινὰ θήκην, τὴν ὁποίαν κλείει κατόπιν ἀσφαλῶς. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνοίγει τὴν θήκην, λαμβάνει τὸ ἀργυροῦν δῶρον καὶ ρίπτει εἰς τὸ πῦρ τὴν κόμην τοῦ παιδίου. Ἡ ἐορτὴ αὕτη παρὰ τοῖς Μιρδίταις θεωρεῖται ὡς δευτέρα βάπτισις τοῦ παιδίου, ἵνα οὕτως, ὡς νομίζουσιν οὗτοι, δύο Ἅγιοι Ἰωάνναι προστατεύωσιν αὐτά. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐορτῆς ταύτης, ὁ πατὴρ δωρεῖ εἰς τὸ τέκνον του τὸ πρῶτον ὄπλον, ἀπὸ καρδίας εὐχόμενος ὅπως τοῦτο μὴ ἐπὶ μακρὸν σιγήσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τούναντίον καθ' ἡμέραν, εἰ δυνατόν, κροτῇ, φονεῦον τοὺς ἐχθροὺς τῆς οἰκογενείας του.

Μόλις τὰ παιδιά τῶν ὀρεινῶν ἐνδυναμωθῶσι κατὰ τι, ἄρχονται βοηθοῦντα τοὺς γονεῖς των εἰς τὰς διαφόρους ἐργασίας των· δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὰ νὰ παίξωσιν εἰμὴ μόνον τὰς ἐορτάς καὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχηγῶν τοῦ χωρίου των· τὰ δὲ παιγνίδια αὐτῶν συνίστανται εἰς τὴν πάλην, εἰς τὴν ὠκυποδίαν καὶ εἰς τὴν σκοποβολήν. Εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀνωτέρω γυμνασίων ὁ πρεσβύτερος τῶν χωρικῶν ἀποτείνει κολακευτικούς ἐπαίνους, καὶ εὐχεται ἵνα οὗτοι καθ' ὅλον των τὸν βίον ἐξακολουθῶσι νικῶντες τοὺς ἐχθροὺς των πρὸς δόξαν καὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν χωρίων των.

Αἱ δὲ κόραι τῶν ὀρεινῶν Ἀλβανῶν οὐδόλως κρύπτονται, ὡς τὰ κοράσια τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀλβανῶν, ἀλλ' ἐνωρίτατα ἀναλαμβάνουσι τὰ ἐπίκουρα τῶν γυναικῶν ἐν γένει ἔργα, μεταβαίνουσι πρὸς προμήθειαν ζύλων, βόσκουσι τὰ ποιμνία, συνεδρεύουσι τοὺς γονεῖς των εἰς

τὴν ἀγοράν, καὶ ἐν γένει ἐκτελοῦσι τὰς ἐπιπονωτέρας ἐργασίας. Πάντοτε μόναι αἱ κόραι τῶν Μιρδιτῶν διατρέχουσι μεγάλας ἐκτάσεις, βέβαιαι οὖσαι ὅτι οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ οὐχὶ νὰ τὰς προσβάλῃ, ἀλλ' οὐδέ κ' ἂν νὰ τὰς ἀτενίσῃ. Εἶνε μεγάλη ἐντροπὴ νέα κόρη νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς νέον· ἂν κατὰ τύχην φωραθῶσιν ὁμοῦ, ὅσονδ' ἴπποτε ἀθῶα καὶ ἂν εἶνε ἡ συνομιλία των, ἡ τῆς νέας ὑπόληψις ἔσται ἀπώλετο, οὐδεὶς δὲ συγκατατίθεται πλέον νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἥτις σπανιώτατα λαμβάνει χώραν, οὐδέποτε σχεδὸν ἡ ἀθῶα νέα κατορθώνει νὰ ἐπιζήσῃ, βεβαρυμένη ὑπὸ τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος διὰ τὸ μέγα αὐτὸ ἔγκλημά της! Ὁ Δὸν Ζαρίκης, ἐφημέριος τῶν Μιρδιτῶν, διηγεῖται ὅτι πρὸ τινος καιροῦ ὁρεινὸς τις θέλων νὰ ἀστείευθῇ εἶπεν ἐνώπιον πολλῶν ἀτόμων πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἐνὸς φίλου του ὅτι τὴν εἶδε δῆθεν συνομιλοῦσαν μετὰ τινος γνωστοῦ νέου. Ἡ νέα, μόλις δεκαπενταέτις, τοσοῦτον ἐτρώθη ἐκ τῆς συκοφαντίας ταύτης, ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἀφοῦ ἐξωμολογήθη καὶ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἔλαβε πιστόλιον καὶ μεταβάσα εἰς τὸ μέρος, ἔνθα παρεκάθηντο ἅπαντες οἱ προὔχοντες τοῦ χωρίου της, ἠὺτοκτόνησεν ἐνώπιον πάντων, ἀφοῦ πρῶτον ἐπεκαλέσθη τὸν Θεὸν μάρτυρα τῆς ἀθώότητός της. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ συκοφάντης ἐπίπτεν ὑπὸ τὸ ἐκδικητικὸν πυροβόλον τοῦ ἀδελφοῦ της.

Κατὰ μίμησιν τῶν Σλαύων, οἱ ὁρεινοὶ Ἀλβανοὶ ἔχουσι τὴν συνήθειαν τῆς ἀδελφοποιήσεως· συμφωνοῦσι δηλαδὴ δύο ἐξ αὐτῶν καὶ ὀρκίζονται μετὰξὺ των ἀλληλοδοῆθειαν καθ' ὅλον των τὸν βίον. Ἡ τελετὴ τῆς ἀδελφοποιήσεως, Πομπρατίμ καλουμένη, γίνεται οὕτως: Οἱ σκοποῦντες νὰ ἀδελφοποιηθῶσιν Ἀλβανοὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ναὸν καὶ μεταλαμβάνουσιν· εἴτα ἕκαστος αὐτῶν κάμνει ἐλαφράν τινα τομὴν ἐπὶ τοῦ βραχίονός του καὶ ἀναμιγνύουσιν ἐντὸς ποτηρίου οἶνου τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τομῶν ἐκρεῦσαν ὀλίγον αἷμα, ἐξ οὗ καὶ οἱ δύο πίνουσιν ἐναλλάξ, ὀρκιζόμενοι ἐνώπιον ἐκ τῶν προτέρων προσδιορισθέντων μαρτύρων πίστιν καὶ ἀλληλοδοῆθειαν· ὁσάκις ὁμως ἡ ἀδελφοποίησις πρόκειται νὰ γείνη μετὰξὺ Χριστιανοῦ καὶ Ὀθωμανοῦ, τὸ αἷμα δὲν συμμιγνύεται, ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν συλλέγει ἰδιαιτέρως ἐντὸς ποτηρίου ρακῆς τὸ ἑαυτοῦ αἷμα καὶ τὸ δίδει πρὸς πόσιν εἰς τὸν ἄλλον. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὁ ὅρκος τῆς ἀδελφοποιήσεως νὰ διαρρηχθῇ ἐνεκα προδοσίας. Παρὰ τοῖς Μιρδίταις ἡ τοιαύτη συνήθεια εἶνε τοσοῦτον κοινὴ, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ ἀνεύρῃ τις ἓνα μόνον μὴ ἔχοντα πληθὺν ὅλην ἀδελφοποιτῶν. Τὸ ἔθος τοῦτο παρ' αὐτοῖς καθίσταται ἐνίοτε αἰτία αἱματηροτάτων σκηνῶν· διότι ἡ

τυχόν γενομένη προσβολή πρὸς τινὰ Μιρδίτην ἀντανάκλη· ἐξ ἴσου ἐπὶ ὅλων τῶν ἀδελφοποιτῶν αὐτοῦ, οἵτινές εἰσιν ὑπόχρεοι νὰ τιμωρήσωσι διὰ τῶν ὀπλῶν τὸν προσβαλόντα, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν ἐαυτοῦ ἀδελφοποιτῶν, καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα γενικεύεται καὶ συμπλοκαὶ σοβαρώταται λαμβάνουσι χώραν.

Ἐκαστος ὀρεινὸς ἔχει προστάτην τὸν συνώνυμόν του Ἅγιον, ὃν μετὰ μεγάλης πομπῆς πανηγυρίζει κατ' ἔτος. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δέχεται τὰς ἐπισκέψεις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του, οὓς ὀφείλει νὰ κρατήσῃ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν οἶκόν του, τρέφων αὐτοὺς διὰ τῶν καλλιτέρων ἀμνῶν του. Ἡ δαπανηρὰ αὕτη συνήθεια εἶνε βάρος δυσβάστακτον διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, τινὲς τῶν ὁποίων στερούμενοι ἀμνῶν καὶ νομίζοντες ὅτι ἤθελον ἐσχεῖ ἀτιμασθῆ, ἐὰν παρέλειπον τὴν ἐθιμοταξίαν ταύτην, ἀναγκάζονται πολλάκις νὰ κλέψωσι παρὰ τῶν γειτονικῶν των φυλῶν τοὺς ἀναγκαίους ἀμνοὺς ὅπως ἐτοιμάσωσι τὸ γεῦμα εἰς τοὺς πολυπληθεῖς ἐπιτκέπτας των. Ἐπὶ τοῦ ἐθιμοῦ τούτου διηγοῦνται ὅτι πτωχὸς τις Μιρδίτης, οὕτινος τὸ ὄνομα δὲν περιλαμβάνετο εἰς τὸ ἐορτολόγιον τῶν Ἀγίων, καὶ δὲν ὑπεβάλλετο ἐπομένως εἰς τὰς συνήθεις ἐτησίας δαπάνας, βλέπων ὅτι παρὰ πάντων περιεγελάτο καὶ κατηγορεῖτο ἐπὶ ἀσυγγνώστῳ φιλαργυρίᾳ, κατέφυγεν εἰς τὸν ἐφημέριον, εἰς ὃν διηγήθη τὰ βάσανά του, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τῷ ἀλλάξῃ τὸ ὄνομα. Ὁ ἐφημέριος συγκατετέθη καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον νὰ ἐκλέξῃ οἷονδήποτε ἤθελεν ὄνομα. Ὁ Μιρδίτης ἐξελέξατο τὸ ὄνομα Ἰωάννης, καὶ μετὰ χαρᾶς μετέβη ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὴν εὐφρόσυνον εἰδήσιν εἰς τοὺς φίλους του. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐώρτασεν ἐπισήμως καὶ μετ' ἐκτάκτου λαμπρότητος τὸν προστάτην του Ἅγιον. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Ἅγιος οὗτος ἐορτάζει πολλάκις τοῦ ἔτους, καὶ ὁ ταλαίπωρος ὀρεινὸς ἠναγκασμένος ὢν νὰ πανηγυρίζῃ πλέον ἢ ἀπαξ τὸν προστάτην του, ἐξήντηλσε ταχέως τοὺς ἀμνοὺς του, καὶ ἠναγκάσθη καὶ ἐκ δευτέρου νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐφημέριόν του, ὃν παρεκάλεσε νὰ τῷ ἐπιδείξῃ τὴν εἰκόνα τοῦ συνωνύμου του Ἀγίου. Ἐκπληκτος ὁ ἐφημέριος τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῷ ἐδείξε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐνδεδυμένου διὰ δέρματος προβάτου. « Ἄ ! πτωχέ μου Ἅγιε ! ἀνέκραξεν ὁ πτωχὸς Μιρδίτης, διαπὶ προτοῦ νὰ λάβω τὸ ὄνομά σου δὲν ἐσκέφθην νὰ σὲ παρατηρήσω. Βλέπων σε τόσον κακῶς ἐνδεδυμένον θὰ ἐνόουν ἀναμφιβόλως ὅτι κατήντησες εἰς τὴν πενίαν ταύτην ἐνεκα τῶν πολλῶν σου ἐορτῶν καὶ τῶν πολυπληθῶν σου φίλων ». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς

ταύτης ὁ ὄρεινός ἐγκατέλειψε τὸ ὄνομα Ἰωάννης καὶ ἀνέλαβε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὄνομα.

Ὅπως ἅπαντες οἱ ἀμαθεῖς, οἱ ὄρεινοὶ ἔχουσι πλείστας ὅσας δεισιδαιμονίας, ὧν τινὰς διὰ τὸ περίεργον θέλω ἀναφέρει ὑμῖν. Εἶνε πεπεισμένοι ὅτι ἐὰν κλείσωσιν ὕδωρ ἐντὸς κολοκύνθης καὶ ἀφήσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, καθίσταται τοῦτο πανάκεια πάσης ἀσθενείας. — Ὅταν ἱερεὺς τις μεταβαίνη παρ' αὐτοῖς ὅπως ἀγιάσῃ τὴν οἰκίαν των, πάραυτα σπεύδουσιν ἅμα τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ νὰ ρίψωσιν ἐπισθὲν του ζεστὴν τέφραν, νομίζοντες ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου προλαμβάνουσι τὰς πυρκαϊὰς τῶν οἰκιῶν των. Κατὰ τὴν ἐβδομάδα τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου οὐδέποτε ὁ ποιμὴν πωλεῖ ἀμνὸν τινα, ἔστω καὶ ἂν τῷ ἐδίδετο τριπλασία τῆς πραγματικῆς ἀξίας τιμὴ, πεπεισμένος ὅτι ἐὰν ἔπραττε τοῦτο, οἱ λύκοι ἤθελον καταβροχθίσει τὰ λοιπὰ ζῶά του. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐβδομάδα αἱ γυναῖκες νηστεύουσι καὶ δὲν ἐργάζονται διὰ νὰ προφυλάξωσι τὰ τέκνα των ἀπὸ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφρων. — Οὐδέποτε ὁ ὄρεινός σπείρει τὴν Παρασκευὴν, οὐδὲ ἄρχεται ἀροτριῶν τὸ Σάββατον.

Ὑπάρχει παρὰ τὸ Δουλτσίνιον θειοῦχος τις πηγὴ, λίαν ἐπιτηδείως ἐκμεταλλευομένη ὑπὸ πονηροῦ τινος γέροντος. Οὗτος πρὸ ἐτῶν διὰ διαφορῶν πρακτόρων διέδωκεν ὅτι αὕτη θαυματοποιὸν τῷ ὄντι δύναμιν κέκτηται ἐπὶ τῶν ἀτέκνων ἐν γένει γυναικῶν. Ἐὰν στεῖρά τις λουσθῇ ἐν τῇ πηγῇ ταύτῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, βεβαίως μετὰ τινα χρόνον θὰ τεκνοποιήσῃ. Καὶ ἵνα καταστήσῃ ποικιλωτέραν καὶ μᾶλλον προσοδοφόρον τὴν ἐπιχείρησίν του, ὁ πονηρὸς γέρον διήρесе πρὸ τινος τὴν πηγὴν του εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν προώριται διὰ τὰς ἄρρεν τέκνων ἐπιθυμούσας γυναῖκας, τὸ δὲ διὰ τὰς προτιμώσας τὸ θῆλυ. Δι' ἕκαστον μέρος τῆς πηγῆς εἶνε ὠρισμένη ἡ τιμὴ τοῦ λουτροῦ· σημειωτέον ὅμως ὅτι τὸ μέρος τὸ τοσοῦτον θαυμασίως προκαλοῦν τὴν γέννησιν ἄρρενος εἶνε πολὺ ἀκριβώτερον. Κατ' ἔτος λοιπὸν πλῆθος ἀτέκνων γυναικῶν, παντὸς θρησκευματος, συρρέουσιν εἰς τὴν ρηθεῖσαν πηγὴν, καί, ἀφοῦ πληρώσωσι τὰ κεκκονισμένα τέλη, εἰσορμῶσιν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας εἰς αὐτὴν διαμένουσιν, ἵνα ὅσον εἶδόν τε ἀσφαλέστερον ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ θαυματοποιὸν ὕδωρ, καὶ ἐννοήσωσιν, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ σκιρτήματα τοῦ τόσοῦ ποθήτου ἐμβρύου. Πόσαι ἐξ αὐτῶν πράγματι τεκνοποιούσι, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀναχαλύψω ἐν μόνον γινώσκω ὅτι πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐπιστρέφουσιν ἀσθενεῖς εἰς τοὺς οἴκους των, ἐνεκα τοῦ ψυχροῦ ὅπερ ἐπι-

κρατεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θαυματοποιοῦ δυνάμεως τῆς ἐν Δουλτινίῳ πηγῆς.

Ἐν τῇ Ἀνω Ἀλβανίᾳ ὑπάρχουσι πλεῖστοι Ὀθωμανοὶ ἱερεῖς ἐκτὸς τοῦ κυρίως αὐτῶν ἔργου καὶ τὸν ἱατρὸν ἐπαγγελλόμενοι. Ἡ ἱατρικὴ ὁμῶς τῶν ἀπλοϊκῶν αὐτῶν χοτζάδων οὐδόλως εἶνε πολὺπλοκος ὥς ἡ ἡμετέρα· δὲν ἀπαιτεῖ διάγνωσιν, οὐδὲ πολυειδῆ θεραπείαν, συνιστάμεν ἁπλῶς εἰς τὴν χορήγησιν χαρτίνων τινῶν τεμαχίων μετὰ ἱερογλυφικῶν γραμμάτων. Ὁ Ἀλβανὸς μόλις ἀσθενήσῃ, προστρέχει εἰς τὸν πλησιέστερον αὐτοῦ χοτζάν, εἰς ὃν ἐν ὀλίγοις διηγεῖται τὰ τῆς ἀσθενείας του· ὁ ἔμπειρος ἱατρός του διαγινώσκει ἐν τῷ ἅμα τὴν ἀσθένειαν, ἣτις κατατρύχει τὸν πελάτην του, καὶ πάραυτα ἔρχεται γράφων τὰ ἱερογλυφικά του σύμβολα ὅτε μὲν διὰ μαύρης, ὅτε δὲ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, ἐνῶ συγχρόνως διὰ μυστηριώδους ψαλμωδίας ἐπικαλεῖται τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν. Τὰ χάρτινα τεμάχια παραγγέλλεται ὁ ἀσθενὴς νὰ θέσῃ εἰς ποτήριον ὕδατος, καὶ μετὰ τινὰς ὥρας νὰ πῖν ἁπνευστὶ τὸ καταρρυπανθὲν ἐκ τῆς προστύχου μελάνης ὕδωρ καὶ νὰ καταβροχθίσῃ ἅμα ἅπαντα τὰ μυστηριώδη χάρτινα τεμάχια. Διὰ τῆς ἡρώικῆς ταύτης θεραπείας πᾶσα ἀσθένεια ἀνεπιστρέπτει παρέρχεται! Ἡ φήμη τῆς θαυματοποιοῦ ταύτης καὶ ὀλιγοδαπάνου θεραπείας συμπάρεσσε καὶ πολλοὺς χριστιανοὺς Ἀλβανούς, οἵτινες ἤρξαντο προστρέχοντες καὶ οὗτοι εἰς τοὺς πολυπληθεῖς χοτζάδες· τοῦτο ὁμῶς δὲν ἤρεσε προσῶς εἰς τοὺς καθολικοὺς ἱερεῖς καὶ μάλιστα τοὺς Ἰησουίτας, οἵτινες ἐνήργησαν παρὰ τῷ Πάπα ὅπως δοθῇ καὶ αὐτοῖς ἡ ἀδεια τοῦ θεραπεύειν τοὺς καθολικοὺς ἀσθενεῖς διὰ παρομοίου θεραπείας. Ἐγεννήθη λοιπὸν σπουδαῖος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν χοτζάδων καὶ τῶν καθολικῶν ἱερέων περὶ τῆς μᾶλλον θαυματοποιοῦ δυνάμεως τῶν χαρτίνων τεμαχίων· καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἐκ τῆς προτεραιότητος πεῖραν, οἱ δὲ καθολικοὶ ἱερεῖς ἀντέταξαν εἰς τὸ ἐπιχειρημα τοῦτο τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάπα, ὅστις κατ' ἔτος πέμπει φορτίον ὁλόκληρον χαρτίνων τεμαχίων, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ηὐλογημένων!

Ἀπεκλείοντο ὁμῶς τῆς εὐεργετικῆς ταύτης θεραπείας οἱ Σλαῦοι ὀρθόδοξοι τῆς Σκόδρας, οἵτινες ἐκ φανατισμοῦ, καίπερ βεβαίως ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐκ τῶν δεινῶν των ἀπαλλαγὴν, δὲν ἐδέχοντο νὰ προστρέξωσιν οὔτε εἰς τοὺς χοτζάδες οὔτε εἰς τοὺς καθολικοὺς ἱερεῖς. Διαβούλια λοιπὸν ἐγένοντο, καὶ ἐμβριθεῖς σκέψεις ἀντηλλάσσοντο πρὸς λύσιν τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη νὰ ἀνατεθῇ ἡ θεραπεία αὕτη εἰς γραῖάν τινα γυναῖκα, ἔχουσαν ἤδη ἐμπειρικᾶς τινὰς ἱατρικὰς γνώσεις, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ προκληθῇ

πρότερον ἐπ' αὐτῆς ἡ εὐλογία τοῦ ἐν Πρεσρένη Σλαύου Μητροπολίτου. Οὕτω προσετέθη καὶ τρίτη ἀνεξάντλητος ἱατρικὴ πηγὴ διὰ τὴν πάσχουσιν ἀνθρωπότητα!

Πρὶν ἢ ἀφηγηθῶ ὑμῖν τὰ τῶν κηδειῶν ἐν γένει ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ δώσω πέρας εἰς τὴν συνοπτικὴν ταύτην εἰκόνα τοῦ καθ' ὅλου βίου τῶν Ἀλβανῶν, θέλω ἀναφέρει ὑμῖν ὀλίγιστα τινα περὶ τῶν Μαυροβουνίων, ὧν ἄλλως τε τὰ ἔθιμα ἐν τοῖς πλείστοις ὁμοιάζουσι μὲ τὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν ὀρεινῶν Ἀλβανῶν.

Ἐν Μαυροβουνίῳ ἡ γυνὴ πολλοῦ γε καὶ δεῖ νὰ κατέχη ὅαν παρ' ἡμῖν θέσιν. Ἐκεῖ ὁ ἀνὴρ εἶνε τὸ πᾶν, τὸ δὲ ὠραῖον φύλον χρησιμεύει ἀπλῶς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ. Ὁ ἀνὴρ εἶνε ὁ κύριος, ἡ δὲ γυνὴ ἡ δούλη. Αὕτῃ καὶ μόνῃ ὀφείλει νὰ φροντίσῃ περὶ παντός ἀφορῶντος τὴν οἰκίαν· ὁ ἀνὴρ οὐδὲν ἄλλο καθήκον ἔχει εἰμὴ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ ὄπλα τοῦ, ὅπως ταῦτα ὡσιν ἑτοιμα εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν τοῦ ἡγεμόνος τοῦ. Καθ' ἑκάστην πρωΐαν λίαν ἐνωρίς ἐγειρομένη σπεύδει εἰς τὰ πέριξ ὄρη νὰ κόψῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν οἰκίαν ξύλα, εἴτα ἐπιστρέφουσα κατασκευάζει πελώριον στρογγύλον ἐξ ἀραβοσίτου ἄρτον, ὃν θέτουσα ἐντὸς ὁμοιομόρφου σάκκου κρεμᾷ εἰς τὸν τοῖχον παρὰ τὰ ὄπλα τοῦ συζύγου της, καὶ λαμβάνει ἐκεῖθεν τὸν χθὲς κατασκευασθέντα παρόμοιον ἄρτον, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὸ φαγητὸν τῆς ἡμέρας. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπαναλαμβάνεται τακτικῶς καθ' ἡμέραν, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ σύζυγος, μόλις προσκληθῇ εἰς ἐκστρατείαν, εὐρίσκει πάντοτε παρὰ τὰ ὄπλα τοῦ ἑτοιμον ἄρτον ἐπαρκοῦντα αὐτῷ διὰ τρεῖς ἡμέρας. Ἐνεκα τοῦ ἔθιμου τούτου, τοῦ αὐστηρῶς πάντοτε τηρουμένου, ἡ Μαυροβουνιωτικὴ κυβέρνησις δύναται εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ καλέσῃ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦς ἑαυτῆς ἄνδρας, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἀπασχοληθῇ διὰ ζωτροφίας καὶ πολεμεφόδια, ἐξ ὧν ἐν ἀφθονίᾳ διαθέτει ἕκαστος στρατιώτης.

Ἐνῷ δέ, καλῶς ἔχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ γυνὴ ἐν Μαυροβουνίῳ διαχειρίζεται ἀπάσας τὰς οἰκιακὰς ὑποθέσεις, ἐν καιρῷ πολέμου δὲν καθεύδει, ἀλλὰ παρακολουθεῖ τὸν σύζυγόν της εἰς τὰς ἐκστρατείας, συμμεριζομένη μετ' ἐκείνου ἀπάντων τῶν κινδύνων. Δὲν θὰ διηγηθῶ ὑμῖν τὰ οὐχὶ σπάνια παραδείγματα, καθ' ἃ πολλαὶ γυναῖκες τῶν Μαυροβουνίων ἠνδραγάθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον Τουρκο-Μαυροβουνιωτικὸν πόλεμον, ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀντιστάσαι εἰς τὰς ἐφόδους τῶν πολυπληθῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων· κατὰ τὴν παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ὁστροῦγ ἐξαήμερον ἀπελπιστικὴν ἀντίστασιν ἐναντίον τῶν πενταπλασίων δυνάμεων τοῦ στρατάρχου Σουλεῦμᾶν Πασᾶ, δέκα γυναῖ-

κες ἐπὶ τινος ἀποκρήμνου βράχου τοῦ Μέλαντος ὄρους ἰστάμεναι ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ὥρας ἀνέκοψαν τὰς λυσσαλέους ἐφόδους ὁλοκλήρου λόχου ἐπιλέκτων στρατιωτῶν !

Ἡ γυνὴ λοιπὸν τοῦ Μαυροβουνίου τὸν παρακολουθεῖ εἰς τὴν μάχην φέρουσα ἐπ' αὐτῆς τὰ πολεμεφόδια, τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὕδωρ, διότι ἐν τῇ πτωχῇ ἐκείνῃ Ἡγεμονίᾳ ἐλλείπουσιν ἐντελῶς τὰ διάφορα μέσα μεταφορᾶς, ἅτινα τὰ ἄλλα Κράτη διαθέτουσιν ἐν ταῖς ἐκστρατείαις. Τὴν ἐσπέραν, ἄφοῦ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνον διὰ τοὺς κεκμηκότας ἄνδρας, αὐταὶ δὲν ἡσυχάζουσιν, ἀλλὰ τινες μὲν αὐτῶν ἐκτελοῦσι χρέη φρουρῶν ἐν τῷ ἐν παντελεῖ σκοτίᾳ διατελοῦν στρατοπέδῳ, ἕτεροι δὲ διασπειρόμεναι ἀναλόγως πάντοτε τῶν ὁδηγιῶν καὶ ἀναγκῶν εἰς τοὺς μακρὰν τοῦ στρατοπέδου λόφους, ἀνάπτουσι πολυπληθῆ πυρὰ καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀντιπάλους νὰ ἀπατηθῶσι καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Μαυροβουνίων καὶ ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν. Πλέον ἢ ἅπαζ τὸ τέχνησμά τοῦτο τῶν Μαυροβουνίων γυναικῶν ἐστοίχισεν ἀκριβῶς εἰς τοὺς τούρκους στρατιώτας.

Συνεπεία τῶν ἀδιαλείπτων τούτων κόπων τὸ ὠραῖον φύλον ἐν Μαυροβουνίῳ οὐδόλως διαπρέπει ἐπὶ καλλονῇ. Αἱ πλεῖσται γυναῖκες εἰσιν ἐξησθενημέναι, ἀναιμοί, καὶ σχεδὸν ἅπασαι δύσθυμοι, ἐνῷ τούναντίον τὸ ἄρρεν φύλον εἶνε γνωστὸν ἐπὶ καλλονῇ, ἐπὶ ἀνθηρᾷ ὑγείᾳ καὶ ἐπὶ ἀρεϊμανίᾳ παραστάσει.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ Μαυροβουνίων, ἐπιλαμβάνομαι τοῦ τελευταίου μέρους τῆς πραγματείας ταύτης, τοῦ ἀφορῶντος τὰς κηδείας παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς. Μόλις Ἀλβανὸς τις ἀποθάνῃ, σχετικὸς τις τῆς οἰκίας μεταβαίνει ἀπὸ θύρας εἰς θύραν καὶ κτυπῶν δι' ὀγκώδους ράβδου ἀναγγέλλει τὸ δυστύχημα, εἰδοποιῶν ἅμα τὴν ὥραν τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ, ἥτις παρὰ τοῖς χριστιανοῖς λαμβάνει πάντοτε χώραν 24 ὥρας μετὰ τὸν θάνατον. Ἀφοῦ τὸ πτώμα πλυθῇ καλῶς τὸ περιβάλλουσι διὰ μεταξίνου ὑποκαμίσου καὶ τὸ ἐκτείνουν ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης, ἣν παντοιοτρόπως κοσμοῦσι διὰ τῶν πολυτιμοτέρων αὐτῶν ὑφασμάτων. Οἱ συγγενεῖς διέρχονται τὴν νύκτα προσευχόμενοι καὶ διηγούμενοι ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον τὰς ἀρετὰς τοῦ μακαρίτου. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ὅπως ἐπιδείξωσι τὴν θλίψιν των περιβάλλονται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ χονδροῦ μαύρου μανδύου, πόσον τὸν χειμῶνα ὅσον καὶ τὸ θέρος, ἰστάμενοι σιωπηλοὶ ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ἑτέρῳ δωματίῳ κέκαλυμμένα τὸ πρόσωπον ὑπὸ πυκνοτάτῳ πέπλῳ, ἄδουσι μεγαλοφῶνως συγκινητικώτατα μαιρολόγια. Συχνάκις προσκαλοῦσι πρὸς τοῦτο εἰδικὰς γυναῖκας, αἵτινες ψάλλουσαι ἀδιακόπως, ἐπιδoleπόνται ἅμα